

19. Яблоков А. В. Состояние исследований и некоторые проблемы фенетики популяций // Фенетика популяций. – М.: Наука. – 1982. – С. 3 – 24.
20. Яблоков А. В. Популяционная морфология как новая ветвь эволюционной морфологии // Морфологические аспекты эволюции. – М.: Наука. – 1980. – С. 65 – 73.

Стаття поступила до редакції 12.09.2008 р.; стаття прийнята до друку 22.09.2008 р.

Слободян О. М. – аспірантка кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Сіренко А. Г. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: доктор біологічних наук Парпан В. І. - професор, завідувач кафедрою біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

УДК 581.5

ПРОГРАМА МОНІТОРИНГУ СТАНУ ПОПУЛЯЦІЙ РОДУ PULSATILLA MILL. В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

О. В. Чуй

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра біології та екології

В статті подано основні напрями дослідження стану популяцій роду Pulsatilla на території Івано-Франківської області.

Ключові слова: Pulsatilla, популяція, дослідження, метод.

Chuy O. V. The program of monitoring of condition Pusalilla Mill. populations in Ivano-Frankivsk administrative district. Major directions of the investigation of the genus Pulsatilla population state on the territory of the Ivano-Frankivsk region have been submitted in the article.

Key words: Pulsatilla, population, investigation, method.

Вступ

Однією із найактуальніших проблем на сьогодні є проблема збереження рідкісних і зникаючих видів рослин. Особливої уваги потребує дослідження ранньовесняної синузії ефемероїдів. Тому, на даний час, дуже поширеними є популяційні дослідження цих видів.

Об'єктом наших досліджень є рід Pulsatilla, його поширення в Західному Поділлі, популяційна структура і охорона. До даного роду належать види, які включені до Червоної книги України [6], оскільки в результаті господарської діяльності скорочується чисельність їх популяцій. Тому дані види потребують комплексного дослідження.

На території Західного Поділля рід Pulsatilla представлений 3 видами: *P. nigricans*, *P. grandis* та *P. latifolia*.

Матеріали та методи дослідження

В роботі ми використовуємо загальноприйняті методи дослідження.

Стаціонарні і напівстаціонарні дослідження на протязі 2008 р. виконували в Івано-Франківській області. На досліджуваних територіях проводилися геоботанічні, флористичні і біоекологічні спостереження.

Маршрутні дослідження здійснювали для вивчення ареалу видів *P. nigricans*, *P. grandis* та *P. latifolia* і стану їх локальних популяцій [4], а також для описання і характеристики співіснуючих видів, їх зв'язку з рельєфом і ґрунтовими умовами. Проводили збір матеріалу для вивчення біоморфологічних особливостей різних популяцій.

Проективне покриття визначали за допомогою сітки А.Г. Раменського, а встановлення рясності виду за допомогою окомірного методу прямого обліку О. Друде [3].

Згідно програми моніторингу було закладено пробні площадки по 0,25 м² в умовах різного господарського використання та охоронного режиму (рис. 1):

- околиці с.Олеша Тлумецького району;
- урочище Лиса Гора Тлумецького району;
- урочище Касова гора Галицького району;
- пам'ятка природи Чортова гора Рогатинського району;

- урочище Рашківець біля с. Нижня Липиця Рогатинського району;
- околиці с. Підлужжя Тисменицького району.

Рис. 1. Карта розташування пробних площадок видів роду *Pulsatilla* в Івано-Франківській області.

В основу фенологічних спостережень покладена реєстрація послідовних фаз розвитку і росту рослин [1].

Біоморфологічну характеристику рослин кожної вікової групи з'являли на основі вимірів 25 особин. Вікові стани виділяли за схемою Т.А. Работнова з доповненнями О.В. Смірної [5]. Розпочато вивчення онтогенезу за

О.В. Смірноваю, а також дослідження поліваріантності онтогенезу.

Планується вивчення віталітетної структури популяцій за методикою Ю.А. Злобіна [3].

Розпочато дослідження внутрішньо- і міжпопуляційної мінливості шляхом морфометричних досліджень репрезентативної вибірки (25 особин), яку отримуємо методом випадкового відбору за В.М. Шмідтом [7].

Отримані в результаті дані опрацьовуються варіаційно-статистичними методами.

Для кожної ознаки обчислюється середнє арифметичне значення, дисперсія, середнє квадратичне відхилення, коефіцієнт варіації, статистична похибка. Достовірність отриманих параметрів оцінюється за допомогою критерію Стюдента.

При дослідженні внутріпопуляційної мінливості видів визначається рівень варіабельності ознак.

Зв'язок між ознаками встановлюється шляхом обчислення коефіцієнта кореляції.

Програма передбачає дослідження насінної продуктивності даних видів за методикою І.В. Вайнагія [2]. В кожній популяції планується відібрати по 25 генеративних особин за принципом випадковості, визначити потенційну насінну продуктивність, фактичну насінну продуктивність і коефіцієнт обнасення.

Висновки

Програма моніторингу стану популяцій роду *Pulsatilla* передбачає закладання пробних площадок для вивчення стану локальних популяцій, дослідження онтогенезу, структури, динаміки популяцій, насінневої продуктивності, а також розроблення заходів щодо охорони та раціонального використання видів сну в Івано-Франківській області.

Література

1. Бейдеман *И.Н.* Изучения фенологий растений // Полевая геоботаника. М.; Л.: Наука, 1960. - Т. 2. - 336 с.
2. Вайнагій *И.В.* О методике изучения семенной продуктивности растений // Ботан. Журн. – 1974. – 59, № 6. – С.321-331.
3. Злобин *Ю. А.* Принципы и методы изучения ценологических популяций растений. – Изд-во Казан. ун-та, 1989. – 146 с.
4. Работнов *Т.А.* Определение возрастного состава популяций видов в сообществе // Полевая геоботаника, Т.3. - М. – Л.: Наука, 1964. – 145 с.
5. Смирнова *О.В.*, Заугольнова *Л.Б.*, Горопова *Н.А.*, Фаликов *Л.Д.* Критерии выделения возрастных состояний и особенности хода онтогенеза у растений различных биоморф // Ценопопуляции растений. - М.: наука, 1976. – 143 с.
6. Червона книга України. Рослинний світ. Київ: Українська енциклопедія, 1996. – 608с.
7. Шмидт *В.М.* Математические методы в ботанике.– Лен.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1984. – 288с.

Стаття поступила до редакції 12.09.2008 р.; стаття прийнята до друку 22.09.2008 р.

Чуй О.В. – аспірантка кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: доцент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Шумська Н.В.